

अनुसूचित जातीच्या विद्यार्थ्यांना
शिक्षणासाठी परदेशी शिष्यवृत्ती
योजनेत सुधारणा करण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: इबीसी २०१६/प्र.क्र.२८२/शिक्षण-१
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई - ४०० ०३२
तारीख:- ८ जुलै, २०१६

वाचा :

- १) शासन निर्णय सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य, क्रिडा व विशेष सहाय्य विभाग क्रमांक इबीसी २००३/ प्र.क्र.११५/ मावक-२, दि. ११.०६.२००३
- २) शासन निर्णय सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य, क्रिडा व विशेष सहाय्य विभाग क्रमांक इबीसी २००४/ प्र.क्र.१०२/ मावक-२, दि. ०५.०८.२००४
- ३) शासन निर्णय सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य व विशेष सहाय्य विभाग क्रमांक इबीसी २००६/ प्र.क्र.३२९/ मावक-२, दि. १७.०६.२००६
- ४) शासन निर्णय सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य व विशेष सहाय्य विभाग क्रमांक इबीसी २०१०/ प्र.क्र.१९४/ मावक-२, दि. १५.०७.२०१०
- ५) शासन निर्णय सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य व विशेष सहाय्य विभाग क्रमांक इबीसी २००९/ प्र.क्र.१०३/ मावक-२, दि. २२.१०.२०१०
- ६) शासन निर्णय सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग क्रमांक इबीसी २०१३/ प्र.क्र.११/ शिक्षण-१, दि. १०.०१.२०१३
- ७) शासन निर्णय सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग क्रमांक इबीसी २०१३/ प्र.क्र.१४१/ शिक्षण-१, दि. ०८.०८.२०१३
- ८) शासन निर्णय सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग क्रमांक इबीसी २०१३/ प्र.क्र.१४१/ शिक्षण-१, दि. २८.११.२०१३
- ९) शासन निर्णय सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग क्रमांक इबीसी २०१४/ प्र.क्र.८२/ शिक्षण-१, दि. १२.०९.२०१४
- १०) शासन निर्णय सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग क्रमांक इबीसी २०१५/प्र.क्र.६९/ शिक्षण-१, दि. १६.०६.२०१५
- ११) शासन निर्णय सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग क्रमांक इबीसी २०१५/प्र.क्र.९१/ शिक्षण-१, दि. २६.०४.२०१६
- १२) आयुक्त, समाजकल्याण आयुक्तालय, पुणे यांचे पत्र क्रमांक सकआ/शिक्षण/परदेश शि./ २०१६-१७/२१८८, दि. १०.०६.२०१६

प्रस्तावना :

अनुसूचित जातीच्या विद्यार्थ्यांना गुणवत्ता असूनही केवळ आर्थिक परिस्थितीमुळे परदेशातील उच्च शिक्षणापासून वंचित रहावे लागू नये, तसेच त्यांच्या गुणवत्तेला वाव मिळावा म्हणून परदेशातील नामांकित विद्यापीठांमध्ये प्रवेश घेणाऱ्या अनुसूचित जातीतील निवडक ५० विद्यार्थ्यांना शासन निर्णय दि. ११ जून, २००३ अन्वये परदेशी शिष्यवृत्ती योजना लागू करण्यात आली आहे. शैक्षणिक क्षेत्रामध्ये होत असणारे बदल, विद्यार्थ्यांची शिक्षणातील रुची व त्यांना असणारी संधी पहाता, सदर योजनेच्या निकषांमध्ये वेळोवेळी बदल करण्यात आले आहेत. शैक्षणिक पद्धतींमध्ये तसेच अभ्यासक्रमांमध्ये वेळोवेळी होत असणारे बदल विचारात

घेता, तसेच सदरची योजना कालसुसंगत असणे आवश्यक असल्याने आणि योजनेच्या प्रभावी अंमलबजावणी दरम्यान येणाऱ्या अडचणी लक्षात घेऊन सदर योजनेच्या अटी व निकषांमध्ये बदल करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :

अनुसूचित जातीच्या विद्यार्थ्यांना देण्यात येणाऱ्या परदेशी शिष्यवृत्ती योजनेच्या अटी व शर्ती यामध्ये पुढीलप्रमाणे सुधारणा करण्यात येत आहे-

१) परदेशी शिष्यवृत्ती साठी निवड झालेल्या विद्यार्थ्यांना विद्यापीठ/अभ्यासक्रम बदलण्याची संधी देण्यात येत आहे. म्हणजेच निवड झालेल्या विद्यार्थ्यांस जर QS World Ranking मधील वरिष्ठ दर्जाच्या विद्यापीठाचे ऑफर लेटर प्राप्त झाले असेल, तर अशा विद्यार्थ्यांस त्याला मंजूर करण्यात आलेल्या विद्यापीठ/अभ्यासक्रमाऐवजी वरिष्ठ दर्जाच्या विद्यापीठात अभ्यासक्रमास प्रवेश मिळत असल्यास शिष्यवृत्ती मंजूर करण्यात यावी. सदर कार्यवाही निवडीची प्रक्रिया पूर्ण होण्यापूर्वी विद्यार्थ्याने त्याबाबतचा प्रस्ताव आयुक्तालयास पाठविणे आवश्यक राहिल. सदर बाब प्राथम्याने होणे आवश्यक असल्याने, सदर बाबीचे मंजूरी अधिकार आयुक्त, समाजकल्याण आयुक्तालय, पुणे यांना देण्यात येत आहेत. तथापि, सदर प्रक्रिया ज्या त्या शैक्षणिक वर्षापुरतीच मर्यादीत असेल.

२) शासन निर्णय दि. १५.७.२०१० अन्वये परदेशी शिष्यवृत्तीसाठी अभ्यासक्रम व त्याकरीता पात्रता निकष विहित केले आहेत. त्यानुसार पदव्युत्तर पदवी ज्या विषयामध्ये पूर्ण केली आहे, त्याच विषयात Ph.D. करणे तसेच ज्या विषयात पदवी परिक्षा उत्तीर्ण केली आहे, तोच विषय पदव्युत्तर पदवीसाठी असणे आवश्यक आहे. तथापी विद्यार्थ्यांना उच्च शिक्षण घेताना विविध विषयांमध्ये असणारी रुची व संधी पहाता सदर अट शिथील करण्यात येत आहे. म्हणजेच डॉक्टरेट वा पदव्युत्तर पदवी शिक्षण घेण्याकरीता विषयाचे बंधन असू नये. विद्यार्थ्यांना कोणत्याही विषयामध्ये डॉक्टरेट तसेच पदव्युत्तर पदवी शिक्षण घेण्याची मुभा असेल.

३) सदरस्थितीत पदव्युत्तर पदवी किंवा डॉक्टरेट अभ्यासक्रमासाठी प्रथम वर्षाकरीता प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांस शिष्यवृत्तीचा लाभ देय आहे. द्वितीय व तृतीय वर्षासाठी प्रवेशित विद्यार्थ्यांचे अर्ज विचारात घेतले जात नाहीत. सदर अट शिथील करण्यात येत असून, आता, द्वितीय व तृतीय वर्षासाठी प्रवेशित असलेल्या विद्यार्थ्यांना अभ्यासक्रमाच्या द्वितीय व तृतीय वर्षामध्ये देखील परदेशी शिष्यवृत्तीसाठी अर्ज सादर करता येईल. अशा निवड झालेल्या विद्यार्थ्यांना उर्वरित अभ्यासक्रमांसाठी शिष्यवृत्ती देय राहिल. तथापि, प्रथम/द्वितीय वर्षातील पूर्ण केलेल्या अभ्यासक्रमासाठी प्रतिपूर्ती त्यांना लागू होणार नाही.

२. उपरोक्त सुधारणा व्यतिरिक्त उर्वरित नियम, अटी व शर्ती पूर्वीप्रमाणेच राहतील.

३. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेत स्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१६०७०८१७३८२७७८२२ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(दि.रा.डिंगळे)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव
२. मा.अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, महाराष्ट्र विधानभवन, मुंबई
३. मा.सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानभवन, मुंबई
४. मा.मंत्री, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई
५. मा.राज्यमंत्री, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई
६. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
७. अपर मुख्य सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
८. अपर मुख्य सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
९. प्रधान सचिव, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१०. सचिव, वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्ये विभाग, मंत्रालय, मुंबई
११. सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१२. आयुक्त, समाजकल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
१३. संचालक, वैद्यकीय शिक्षण संचालनालय, मुंबई
१४. संचालक, तंत्र शिक्षण संचालनालय, मुंबई
१५. संचालक, लेखा व कोषागारे संचालनालय, मुंबई
१६. महालेखापाल, (लेखा व अनुज्ञेयता) (लेखा परीक्षा) महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपूर
१७. उप सचिव (शिक्षण-१)/ (विधयो), सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१८. अवर सचिव (शिक्षण-१), सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१९. शिक्षण -१ (निवडनस्ती)